Den politiske forhandling på et landsmøde drejer sig om to ting.
For det første om den aktuelle politiske situation. De problemer, som lige nu er på dagsordenen. Forholdet mellem de politiske kræfter.
For det andet om hele holdningen til samfundet.
De to ting kan ikke skilles ad. I hvert fald ikke for Venstre. Vi er ikke blot et pragmatisk parti, der tager stilling til de øjeblikkelige spørgsmål, det ene år på én måde, det næste år på en anden måde.
Venstre er et idéparti, en idébevægelse, og derfor er vor stillingtagen bestemt af den grundholdning, som vi har til samfundsudviklingen, og derfor er det ikke nok for Venstres landsmøde at diskutere, hvad der lige nu er på tapetet.
På den anden side er Venstres liberale grundholdning ikke noget, der svæver frit i luften. Den må komme til udtryk. Også over for de problemer, som netop nu trænger sig på. Lad os da både se på de aktuelle spørgsmål - og samtidig ridse nogle linier op for den holdning, som vi handler ud fra. Vi havde idédebat i går. Vi vil fortsætte den i dag i aktuel belysning.
Da Venstre sidst holdt landsmøde, havde vi netop indgået det såkaldte septemberforlig. I år har vi ikke kunnet være med i det såkaldte augustforlig.
Det er klart, at mange spørger: Hvorfor nu det ?
Når regeringen sammen med tre mindre partier kunne slutte forlig i august, hvorfor var Venstre så ikke med, når vi dog var med i fjor.
Mange har stillet spørgsmål i den anledning. Det er vel rimeligt at svare på nogle af dem.
Ønskede Venstre da et valg, spørger nogle. Svaret er nej.
Der er lige nu ikke nogen løsning i at gennemføre et folketingsvalg. Det skal derfor stå ganske klart, at vi stræbte ikke efter et valg. Vi omgikkes ikke tanker om at stille mistillidsdagsordener til regeringen og den slags. Vi har ikke opført os, som Socialdemokratiet i september 1974, da de gjorde, hvad de kunne for at komme Venstreregeringen til livs Men vi frygtede ikke et valg. I et folkestyre er et valg ikke nogen urimelig ting. Det er den måde, vælgerne kommer til orde på. Derfor er det for et parti livsfarligt, hvis det af angst for et valg lader sig skræmme til at gøre omtrent det modsatte af, hvad det egentlig står for.
Andre spørger, om vi da ikke var forhandlingsvillige nok.
Min bedste overbevisning er, at vi gjorde, hvad vi kunne for at få et forsvarligt resultat

igennem. Vi fremlagde vor plan allerede i april, og den blev fremlagt som et oplæg til forhandling.
Vi pressede på for at få forhandlingerne i gang.
Nogle påstår, at Venstre ligefrem forhandlede på skrømt.
Det er en lige så urimelig påstand som de andre. Når man forhandler dag og nat i august måned, efter allerede tre-fire måneder tidligere at have opfordret til forhandling og fremlagt en gennemarbejdet plan, så forhandler man ikke på skrømt
Til debatten hører også nogle påstande om, at der nok er oprør i folketingsgruppen. Ledelsen står helt alene med sine synspunkter o.s.v. Der kan da tit være forskellige meninger
i en folketingsgruppe, det er der ikke noget unaturligt i.
Men i denne sag stod hele gruppen bag Venstres standpunkter.
I fuldstændig enighed udtalte vi os den 6. august i Herning og den 14. august på Christiansborg.
Det var i øvrigt udtalelser, der klart sagde, at Venstre var rede til at fortsætte forhandlingerne, og at Venstres plan ikke skulle forstås som et ultimatum. Men statsministeren benyttede lejligheden til at opfatte sagen sådan, at nu skulle Venstre ikke med til flere forhandlinger, når vi fandt regeringens oplæg utilstrækkeligt.
Og det var netop det, vi gjorde. Vi stillede de to meget enkle spørgsmål: Vil det, som regeringen nu foreslår, hjælpe på arbejdsløsheden ? og på den stadigt voksende udlandsgæld ? Svaret, vi fik, var, at ledigheden næppe ville blive mindre på grund af det, som nu gennemføres, der er endda mange, der frygter, at den vil blive værre, fordi den stramme afgiftspolitik naturligvis vil kunne mærkes. Hvad udlandsgælden angår, vil underskuddet måske blive lidt mindre til næste år, men den endelige bedømmelse - fremsat af regeringens egne folk, går ud på, at vi vil komme stadig dybere i gæld også efter augustforliget i de næste tre-fire år. Først da vil der være en chance for, at vi kan komme i balance og begynde at afvikle den store gæld, som til den tid vil være det dobbelte af, hvad den er i dag.
Denne gæld er ved at blive Danmarks egentlige problem. Den hindrer vor bevægelsesfrihed. Den fordyrer vor tilværelse.
Det er nemlig snærende og dyrt at være gældbunden. Den er en stadig voksende byrde for den næste generation. Renter og afdrag vil være følelige poster på danske finanslove i mange år fremefter.

Men augustforliget var efter Venstres opfattelse ikke blot utilstrækkeligt. Det var også skadeligt. I nogle henseender kommer det til at virke lige stik imod, hvad der er det rette og nødvendige.
I september i fjor var vi enige om, at vi skulle stræbe efter en omkostningsdæmpende politik. Det kan ikke bortforklares, at augustforliget tværtimod er med til at sætte omkostningsniveauet i vejret.
Med hensyn til indkomstpolitikken er det stadig yderst usikkert, om resultatet ikke bliver en løn- og prisstigning, der ligger langt over, hvad man når til i de lande, vi konkurrerer med.
Det var det modsatte, der var brug for. Og mens Venstre ønskede lønfremgang erstattet af skattelettelser, er opskriften i augustlovgivningen, at der skal opkræves ekstra 5 milliarder i afgifter og til gengæld ske en forøgelse af de offentlige udgifter med en del af disse milliarder. De lindrer ikke den nødlidende finanspolitik, for de pumpes ud igen for de flestes vedkommende. Regeringen vil, som socialdemokrater altid vil det, løse problemerne ved at lade flere penge gå om ad statskassen.
Venstre ville have lavere skatter og lavere statsudgifter. Hvad virksomhederne angår, vil de komme til at mærke, at omkostningerne igen vil stige stærkt. I afgifterne er der nemlig ikke blot de såkaldte giftskatter, som Venstre stemte for men også en række omkostningsforøgende bestemmelser, som Venstre gik imod.
Jeg kan nævne den energiafgift, som vi endnu ikke har stemt om, fordi den del af forliget først bliver fremlagt i oktober, men som vi blev præsenteret for, og som vi sagde nej til. Det er ikke blot en afgift på privatforbrug af energi,
Men også på erhvervsvirksomhedernes forbrug. Den vil betyde en følelig omkostningsforøgelse for virksomhederne og for de selvstændige erhvervsdrivende.
Jeg kan nævne den stærkt forøgede benzinafgift. Den har allerede sat virksomhedernes omkostninger i vejret.
Jeg kan nævne den forøgede stempelafgift. Vi kom af med den forhadte 2½ pct. afgift. Det var for et par år siden Radikale, Konservative, Kristeligt Folkeparti og CD enige med Venstre om. Nu sættes afgiften op igen, ikke til 2½ pct., men til 1,2 pct. Så vi er på vej igen. Socialdemokraterne arbejder unægtelig med stor konsekvens. Sørgeligt, at de kan få andre til at hjælpe sig med at dreje skruen den gale vej.
Nogle har ment, at når der indbydes til forlig, skal man være så ansvarlig, at man siger ja. Det er Venstres opfattelse, at det kan være lige så ansvarligt at sige nej, når

det, man inviteres til, er at gå den gale vej.
Venstre forsøgte i sin helhedsplan at lægge politisk nytænkning frem. Det, vi blev præsenteret for i Socialdemokratiets plan, var traditionel socialdemokratisk politik.
Nu står vi over for en ny folketingssamling. Den rummer mange problemer. På det økonomiske område vil det ikke vare længe, før vanskelighederne igen vil stille krav om politisk handling.
Jeg har ingen lyst til at male tingene sortere end de er.
Men en realistisk bedømmelse må føre en til den overbevisning, at arbejdsløshed, udlandsgæld og prisstigninger stadig vil vise en sådan udvikling, at ingen regering kan blive siddende uvirksom. Dertil kommer, at der i det næste halvår skal være overenskomstforhandlinger. Vi ser med den største alvor på de mange ulovlige strejker og al den uro, som præger arbejdsmarkedet. Det er at håbe, at de ansvarlige parter på dette område kan klare at enes om nye overenskomster på et grundlag, som landet kan holde til. Men ingen kan lukke øjnene for, at det ikke bliver let.
Venstre har peget på det hovedprincip, at når der ikke er råd til omkostningsforøgelser for arbejdsløshedens skyld, måtte vejen til lønforbedring være skattelettelser. Dette er muligt uden at gøre vort samfund ringere eller koldere.
Der er mange andre problemer, der trænger sig på. Venstre vil i Folketinget straks lægge en række forslag frem. De drejer sig om væsentlige og påtrængende problemer. Lad mig nævne et par stykker Vi foreslår, at vurderingen af landets faste ejendomme skal ske som kontantvurdering.
Vi foreslår, at der også skal være adgang til at lave andelsboliger i almennyttige boligselskaber.
En ny fritidslov havde allerede Tove Nielsen udarbejdet, da hun var undervisningsminister. Den lægger vi nu frem.
Vi har et forslag om, at statsgymnasierne skal overføres til amts kommunerne inden 1. april næste år.
Vi foreslår - som flere gange før - at ophæve beskatningen af produktionsjord og at ophæve dækningsafgiften for private erhvervsejendomme.
Venstre fremlægger forslag om konjunkturudligningsfonds og en for bedring af loven om indskud på etableringskonto. Generationsskiftet er stadig et vigtigt problem, ikkemindst for landbruget. Venstre fremsatte i maj et forslag om ændring af ka-

pitalvindingsskatten, der vil holde familiehandelerne uden for beskatning. Det vil blive genfremsat, så snart Folketinget åbner. Endelig vil jeg nævne et forslag, som koster en sum penge for samfundet, men som rummer en retfærdighed. Det drejer sig om lån til rådighed for tørkeramte landmænd. Når en katastrofe rammer nogle af borgerne i et samfund, må fællesskabet træde til med hjælp. Tørken, der nu rammer andet år i træk, har for nogle af vore
landmænd betydet en økonomisk katastrofe. Dertil kommer, at hvis en række landbrug må nedlægge deres kvægbesætninger, fordi de ikke ser udvej for at skaffe foder til dem, vil det betyde et alvorligt valutatab for landet. Ikke mindst unge landmænd med kvægbesætninger har brug for en håndsrækning, hvis deres bedrift ligger i et tørkeramt område.
Den pensionsreform, som Venstre bebudede i sin helhedsplan, er også undervejs. Vi foreslår, at alle skal have ens pension fra det offentlige. Vi vil selvfølgelig ikke antaste de pensionsforpligtelser, som det offentlige har. Men vi kan sige, at for fremtiden ansættes folk ikke med særlige pensionsrettigheder. Alle skal have ret til den samme folkepension. Vil man sikre sig mere, må det blive på eget initiativ og på egen bekostning. Det privilegium at få en pension fra det offentlige er nu alles privilegium. Men så må det også være en ensartet pension.
Alt dette lyder meget af kroner og øre. Diskussionen om hele den økonomiske politik kan også synes blot at være et spørgsmål om penge.
Men kroner- og- øre-politik er også udtryk for en holdning. Når den politiske debat drejer sig om økonomi mere end om noget andet, er det ikke blot, fordi der er penge bag ved alting, men også fordi selve landets økonomi er i så store vanskeligheder. Den måde man tager disse problemer op på, er også udtryk for en holdning.
Da Venstre i foråret offentliggjorde sin helhedsplan, talte vi i overskriften om Danmarks alvorlige situation. Overskriften var berettiget, for situationen var alvorlig, men sandheden er, at situationen er endnu alvorligere i dag. Vi føler det hver især som en uro og en utryghed, som en vag angst for, om dette nu også kan ende godt. Det er en
bekymring for landets økonomiske udvikling, men det er også et spørgsmål om den ændring, der er i gang med hele samfundet.
Vil vi vise os i stand til at bevare den individuelle frihed, som er demokratiets og liberalismens inderste idé, eller vil den udvikling fortsætte med ubønhørlig kraft, som

fører imod ufrihed og tvang og umyndiggørelse.
Hvad sker der f.eks. når et land som Danmark har betydelig arbejdsløshed, voksende gæld til udlandet og fortsat høj inflation - og det er jo sådan det står til.
Der sker det, at tilliden til det økonomiske system undermineres, og i næste omgang er det tilliden til det politiske system, der er gået tabt.
Der må være noget galt, når vi år efter år har Over 100.000 arbejdsløse.
Der må være noget galt, når skattetrykket er så voldsomt, at mange siger, at det ikke kan betale sig at yde en ekstra indsats.
Der må være noget galt, når vi øger vores udlandsgæld med en million i timen og bringer os i et stadig større afhængighedsforhold til andre lande.
Der må være noget galt, når det er dårlig økonomi at spare op og god økonomi at bruge los.
Og hver gang nogen føler, at der er noget galt - føler det på deres egen krop og oplever eksempler på det i hverdagen - ja, så fjernes der nok en flis af det demokratiske fundament.
Derfor er det heller ikke alle, der ønsker, at Danmark skal få orden i økonomien. De ønsker det modsatte: At stadig flere skal konstatere, at der er noget galt, at stadig flere skal fornemme, at demokratiet ikke kan fungere. Udemokratiske kræfter næres ved uro, ved utilfredshed, ved andres tvivl om systemet.
Og derfor er den økonomiske politik ikke kun et spørgsmål om kroner og øre og procenter, men dybest set et spørgsmål om frihed og de vestlige demokratiers bestående. Det glemmes iblandt, men det er nødvendigt at huske på, at hver gang noget mislykkes for os, er det ensbetydende med, at noget lykkes for dem på højre og venstre fløj, som vil demokratiet det ilde.
Det mærkes indadtil, og det mærkes udadtil.
Der er folk, som ivrer for, at vi skal skære ned på forsvaret, for er det måske ikke det allerbedste sted at spare på de offentlige udgifter? De glemmer at fortælle, at Sovjet i dag bruger mere i kroner og øre på militæret end USA, de glemmer at fortælle, at Warschawapagtlandenes styrke i Europa er større end NATOs, og mens de aldrig glemmer at udnytte moralske brist i de vestlige demokratier er de aldeles blinde for langt alvorligere brist i nationer med et andet samfundssystem.
Vi ønsker afspænding. Vi arbejder for afspænding. Men vi tror ikke på, at freden og friheden styrkes ved, at Vesten bliver svagt.

Der sås tvivl om Amerika i disse år. Vi fyldes med slagord om imperialisme, vi overdænges med beretninger om Watergate og Lockheed, der luftes en fryd og en henrykkelse for hver vanskelighed, det amerikanske samfund måtte gennemleve.
Amerika er ikke perfekt. Watergate og Lockheed pynter ikke på noget regnskab. Men Amerika er andet og mere. Et frit samfund. Et åbent samfund. Et flittigt samfund.
Hvortil kommer - og det er naturligvis set med danske øjne det helt afgørende - at Amerika er garanten for Danmarks frihed og selvstændighed.
Det glemmes iblandt. Et svagt Amerika er ingen lykke for Danmark. Det er en ulykke, ganske som et svækket Vesteuropa med stærkere kommunistisk indflydelse i et eller flere NATO- lande ville være det.
Jeg siger det her, selv om det er selvindlysende, fordi det så sjældent siges i dagens Danmark, og fordi det bør siges noget oftere. Vi skammer os ikke over vores alliance med USA, vi bygger vores frihed på den, og de, der vil undergrave denne alliance vil også undergrave friheden. Derfor giver det også anledning til bekymring og forundring, at der ikke kunne blive enighed om at forlænge den forsvarsaftale, vi har. Fire partier var rede. Socialdemokraterne og de radikale var ikke.
Friheden står også i fare på den indre front. Der er folk, der ønsker et andet system, og er dygtige til at udnytte det demokratiske apparat til antidemokratiske formål.
De påberåber sig ytringsfriheden - og gennemfører meningsterror, hvor de kan komme af sted med det. I skoler. På universiteter. På arbejdspladser. I massemedier.
De påberåber sig demokrati og selvbestemmelsesret - og gennemfører ulovlige blokader og arbejdsnedlæggelser og eksamensboycotter. De kræver deres ret, siger de, og sætter sig ud over retten. De kræver ordnede forhold, siger de, og søger at skabe forhold, hvor orden ikke eksisterer og ordensmagten lægges for had.
De kræver i visse situationer indgåede aftaler respekterede og kæmper i andre situationer indædt for at tilintetgøre indgåede aftaler.
De ønsker ikke orden og ro og tilfredshed, for det skaber tryghed og stabilitet. De ønsker det modsatte, og alt for ofte lykkes det for dem at nå deres mål. Ofte er resultatet, at en reaktion sætter ind. Dette er ikke bare galt, siger mange, det er også for galt.
Ved sidste Gallup havde yderpartierne i dansk politik over en trediedel af vælgerne bag sig. Også dette hører med i billedet af Danmarks alvorlige situation.
Vi må erkende, at der er en tvivlrådighed i den danske befolkning.

Mange føler sig magtesløse, fremmedgjorte, usikre.
De ser, at organisationernes magt i visse sammenhæng er større end de folkevalgtes, at medlemskortet til en fagforening ikke sjældent giver større politisk indflydelse end stemmesedlen til folketingsvalget. Det burde ikke være sådan. Det er ikke demokratisk, at det er sådan. Men sådan er det.
De ser, at lovgivningen ikke altid fungerer som den skal, at der kan findes huller, som kan udnyttes, og at ikke alting er så retfærdigt, som det burde være. Det er ulykkeligt. Det er til skade for demokratiet. Men sådan er det.
De oplever magtmisbrug. Den uorganiserede, der bliver fyret som følge af organisationstrusler. Den lille virksomhed, der ikke kan overleve, hvis den ikke retter sig efter organisationers påbud. Enkeltindivider, der den ene dag dømmes på avisernes forsider og den næste frikendes i en notits på side 15. Magtmisbrug også fra det offentliges side. Myndigheder, som ikke stiller sig på borgernes side, men tværtimod betragter dem som modstandere. Det burde ikke være sådan, men sådan er det ofte.
Vi er inde i en epoke, hvor mennesket mister frihedsgoder og
fratages indflydelse. Det sker i fremskridtets navn og fremføres som et uundgåeligt led i en udvikling.
Den svenske forfatterinde Astrid Lindgren har talt om bureaukratiets diktatur, om hvordan vi skal gøres ufrie og forvandles til solidariske medborgere, som aldrig protesterer, hvad så end den totale magt finder på, og det var det, Svenskerne reagerede på sidste søndag.
Så langt er vi ikke nået i dette land.
Men vi er begyndt at tage de første skridt og nogle vil videre ad denne vej. Det nytter ikke at lade, som om der ikke er afgørende forskel på Venstres og Socialdemokratiets politik, for
det er der.
Socialister ser en udbygning af centraliseringen og statsdirigeringen som den rigtige politik. De vil kontrollere den enkelte. De vil kontrollere virksomhederne. De vil bestemme, hvad der skal produceres og i hvilke mængder. De vil afgøre, om man skal bo i parcelhus eller lejlighed, om man skal se Colombo eller politisk teater, om man skal køre med bil eller i toget. De ved, hvad der tjener os, siger de. Det sker i helhedens interesse, siger de også. Af hensyn til miljøet.

Af hensyn til råvare-forbruget. Af hensyn til næste generation. Lutter ædle motiver til, at vi med Astrid Lindgrens ord skal være solidariske medborgere i bureaukratiets diktatur.

Venstre vil ikke være med til at begrave friheden. Vi tror ikke på, at rejsen går til Utopia. Vi vil ikke fragtes til et samfund, der er så koldt og goldt som et månelandskab.

Men vi vil heller ikke spændes for Glistrups vogn. Vi vil ikke være med til at rive ned, hvad det har taget generationer at bygge op. En dansker er ikke blot en skatteyder. Derfor skal der stadig være penge til folkekirken, og Sydslesvig og Grønland. Derfor vil vi ikke erstatte forsvaret med en telefonsvarer eller sammenligne skatteunddragelse med frihedskamp.

Venstre har et betydeligt medansvar for det samfund, vi lever i. Det vedkender vi os, og det er vi i det store og hele stolte af. Derfor er vores mål heller ikke et nyt samfund, hvad enten det nye så skulle komme fra højre eller venstre, men et bedre samfund, et friere samfund, et mere tilfreds samfund.

Venstre har ikke altid handlet klogt. Der har været lovgivning, vi har været imod, som har været rigtig, og der har været lovgivning, der har vist sig forkert, som vi har støttet. Man kan tage kommunalreformen som et eksempel. Den gik vi ind for, den troede vi på, men det vi ønskede at opnå, det opnåede
vi ikke.

Kan hænde at vi fik et mere ensartet serviceniveau og mere praktiske enheder, men i stedet for det nære samfund fik vi i alt for mange tilfælde det fjerne og upersonlige samfund. Kommunekontoret kan føles meget langt væk, ja, lejlighedsvis endnu længere væk end Christiansborg.

Der kan nævnes andre eksempler, mange eksempler, men det forandrer ikke den kendsgerning, at grundlæggende har vi et godt samfund. Det skal ikke splittes ad eller løbes over ende eller udvikles til et tvangens og ufrihedens samfund.

På en vis måde har vi været i defensiven meget længe. Det er andre, som har besteget barrikaderne, lanceret slagordene og sunget om Danmark for folket.

Der er ingen grund til denne tilbageholdenhed, ingen grund til, at vi ikke skulle gå i offensiven. I Danmarks alvorlige situation er der brug for Venstre, brug for liberale løsninger, brug for et parti, der vil bygge op uden at rive ned, og som i lige høj grad vender sig mod et samfund uden frihed som et samfund uden ansvar.

Lad os vise, at vi har viljen til at ville og modet til at realisere. Så får vi også styrken til at gennemføre den liberale politik, der kan og vil demokratiet og individets frihed.